

Starý světový řád končí – Nový světový řád vzniká

Zrada Gazy představuje jeden z nejhlubších morálních selhání počátku 21. století – pomalé opuštění, které roztrhalo poválečný slib „Nikdy více“ po holocaustu a odhalilo křehkost mezinárodního práva tváří v tvář hrubé síle a politickému oportunismu. Po dobu 29 měsíců od října 2023 svět sledoval, jak Gaza snáší neúprosné ničení: domy proměněné v sutiny, nemocnice cíleně bombardované, děti umírající hladu, celé rodiny vymazané. Obrazy byly neúnosné – hladovějící kojenci, amputovaní bez anestetika, masové hroby kopané ručně – a přesto reakce těch, kdo se prohlašovali za strážce globálních norem, byla v nejlepším případě bezmocná rétorika a v nejhorším aktivní spoluúčast prostřednictvím veta, dodávek zbraní a diplomatického krytí.

„Nikdy více“ se zrodilo z popela Osvětimi a Treblinky, jako slib vrytý do svědomí lidstva po průmyslovém vyvraždění šesti milionů Židů a milionů dalších. Stal se morálním základem poválečného řádu po roce 1945: Úmluva o genocidě z roku 1948, Všeobecná deklarace lidských práv, norimberské principy, které prohlásily, že zločiny proti lidskosti překračují hranice a suverenitu. V Gaze se však tento slib rozlomil. Experti OSN, včetně zvláštního zpravodaje pro situaci lidských práv na palestinských územích, popsali vzorce odpovídající genocidě – zabíjení příslušníků skupiny, způsobování vážné tělesné nebo duševní újmy, úmyslné vytváření podmínek vypočítaných na fyzické zničení. Nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise shledala izraelské úřady odpovědnými za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, včetně hladovění jako metody válčení, vyhlazování, genderového pronásledování a násilného přesunu. Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) v prozatímních opatřeních z ledna 2024 shledal pravděpodobným, že dochází k činům zakázaným Úmluvou o genocidě, a nařídil Izraeli takové činy zabránit, zajistit dodávky pomoci a trestat podněcování. Následná opatření a poradní stanoviska posílila povinnosti umožnit humanitární přístup, včetně pro UN-RWA, a prohlásila některé aspekty okupace za nezákonné.

Nešlo o nejasné právní poznámky pod čarou; šlo o závazná prohlášení nejvyššího světového soudu a autoritativních orgánů OSN. Přesto bylo dodržování minimální. Izrael omezoval nebo blokoval pomoc – UNRWA čelila pozastavením, přechody byly měsíce uzavřeny, humanitární koridory militarizovány nebo privatizovány do smrtícího chaosu. V letech 2025–2026 se vrátily podmínky hladomoru, přiděly sníženy na zlomek kalorických potřeb, protézy pro tisíce amputovaných blokovány, lékařské evakuace zastaveny. Více než 70 000 Palestinců zabito (pravděpodobně mnohem více, započítáme-li nepřímé úmrtí na nemoci, hlad a nedostatek péče), jedno z pěti dětí na světě žije v konfliktových zónách s Gazou jako epicentrem utrpení. Svět věděl – satelitní snímky v reálném čase, zprávy novinářů, zprávy NGO – a přesto mechanismus odpovědnosti zablokoval.

Opuštění mezinárodního společenství bylo institucionální. Rada bezpečnosti OSN, paralyzovaná opakovanými americkými vetami, nedokázala prosadit příměří ani humanitární

pauzy. Usnesení požadující okamžité zastavení bojů, bezpodmínečný přístup pomoci a propuštění rukojmích byla blokována – často jediným nesouhlasným hlasem z Washingtonu – navzdory téměř univerzální podpoře ostatních členů. Navrhované „humanitární pauzy“ byly vetovány; výzvy k dodržování rozhodnutí ICJ ignorovány. USA, nejvěrnější spojenec Izraele, pokračovaly v poskytování vojenské pomoci, přičemž civilní oběti odsuzovaly opatrně formulovaným jazykem, rámovaly konflikt jako sebeobranu proti Hamásu a přehlížely širší obléhání a okupaci. Spojenci v Evropě a jinde vydávali prohlášení o znepokojení, ale zřídka je převáděli do konkrétního tlaku – sankce odkládány, vývoz zbraní pokračoval, diplomatické uznání nedotčeno.

Nešlo o pouhou nečinnost; šlo o selektivní slepotu. Slib „Nikdy více“ byl po desetiletí vyvoláván selektivně – oprávněně pro holocaust, pro Bosnu, pro Rwandu zpětně – ale v Gaze se výpočet změnil. Politické aliance, vliv lobbingu a strategické zájmy převážily nad univerzálními principy. Výsledek: národ uzavřený v otevřeném vězení, vystavený bombardování a blokadě, zatímco globální řád, který se prohlašoval za ochránce před takovými hrůzami, odvracel zrak nebo je umožňoval. Zrada se prohlubovala s každým vetem, každou zpožděnou konvojí, každým prohlášením „myšlenky a modlitby“ z hlavních měst, která mohla jednat, ale rozhodla se nejednat.

Pýcha vždycky vyžaduje daň. Architekti tohoto řádu – ti, kdo po druhé světové válce postavili instituce, aby zabránili opakování – předpokládali, že morální autorita je soběstačná, že moc může navěky překonávat právo a svědomí bez následků. Mýlili se. Impéria, která povstávají, padají, často ne porážkou na bojišti, ale erozí legitimacy. Když se slib „Nikdy více“ stane pouhým sloganem místo závazné etiky, když se mezinárodní právo uplatňuje selektivně, když se utrpení jednoho národa považuje za snesitelné kvůli geopolitickému pohodlí, zasévají se semena zkázy.

Teď přichází účet a přichází s neúprosnou silou, jak předpověděl Frank Herbert v románu *Duna* – sáze, kde se moc, kontrola zdrojů a neúprosné cykly vzestupu a pádu prolínají způsobem, který působí prorocky spíše než fikčně. Tři metafor y z vesmíru Duny rámují současné geopolitické zemětřesení s děsivou přesností.

Za prvé, epigraf od princezny Irulan v *Dětech Duny*: „Pokud nás historie něco učí, pak jen toto: každá revoluce nese v sobě semena vlastního zničení. A impéria, která povstanou, jednoho dne padnou.“ Tento střízlivý varování se ozývá událostmi března 2026. Spojené státy, architekt a strážce poválečného řádu postaveného na neomezené vojenské projekci, dolarové hegemonii a selektivní morální autoritě, nyní čelí sebezpůsobeným ranám svého přehánění. Co začalo morálním odporem vůči beztrestnosti v Gaze, se rozšířilo do strukturální výzvy: posedlost impéria absolutní podporou Izraele i uprostřed zdokumentovaných hrůz zasela resentment na Globálním jihu a rozštěpila spojení blíže k domovu. Každá eskalace – dekapitační údery během křehkých příměří, odklon obranných systémů z Ukrajiny a Indo-Pacifiku – zasadí hlubší semena odporu. Atentát na nejvyššího vůdce Alího Chameneího 28. února 2026 uprostřed probíhajících jednání rozbil jakoukoli zbývající diplomatickou důvěru. Jeho syn Modžtabá Chameneí, zocelený osobními a rodinnými ztrátami, přísahal pomstu a trvalý odpor, odmítá příměří bez systémové nápravy pro Palestinu. Historie, jak nám připomíná Irulan, nedovoluje věčný vzestup; mechanismy, které povýšily

USA na supervelmoc, nyní odhalují zranitelnosti tváří v tvář odhodlanému asymetrickému odporu.

Za druhé, ikonická věta prisuzovaná baronovi Vladimíru Harkonnenovi: „Kdo ovládá koření, ovládá vesmír.“ V Herbertově kosmu je melange – geriatrické koření – klíčem mezihvězdné civilizace: prodlužuje život, rozšiřuje vědomí a umožňuje navigátorům Cechu skládat prostor. Ovládnutí Arrakis proto znamená ovládnutí všeho. V naší analogii hraje ropu (a v menší míře zkapalněný zemní plyn) roli koření. Po desetiletí USA dominovaly tokům – ne vždy přímým vlastnictvím zásob, ale námořní převahou zajišťující námořní cesty, spojeneckými zaručujícími přátelské producenty a petrodolarovým systémem zajišťujícím poptávku po dolaru. Hormuzský průliv, jímž kdysi procházelo asi 20 % světové ropy denně, se stal moderním Arrakisovým hrdlem. Efektivní uzavření – nebo silné omezení – průlivu Íránem, podpořené raketovými hrozbami, minami a rušením pojištění, převrátilo tuto kontrolu. Provoz se zhroutil na kapky; producenti v Perském zálivu omezují produkci při přeplněném skladování; pokusy o přesměrování přes Bab al-Mandab čelí novým hrozbám Hútiů. Samotný petrodolar se otřásá, protože Írán experimentuje s platbami v jüanech nebo rublech pro spřátelené náklady. Architekti starého řádu – Washington a jeho nejbližší spojenci – náhle zjišťují, že nominální kontrola znamená málo, když lze tok přerušit.

Nejhlubší vhled však přichází z jemnější poznámky v minisérii *Děti Duny* (odrážející Herbertovy motivy): „Nejde o to, kdo ovládá koření, ale kdo má schopnost koření narušit.“ Tento obrat zachycuje podstatu přítomného okamžiku. USA se mohou stále chlubit největším námořnictvem, nejmodernějšími stíhačkami a nejhlubšími strategickými rezervami, ale Írán – nepřímo podporovaný ruskou rozvědkou, čínským ekonomickým hedgingem a sítí proxy – ukázal, že nadřazená síla spočívá v narušení. Trvalými raketovými salvami, dusením Hormuzu a hrozbami sekundárních hrdel uvaluje Teherán náklady, které impérium nedokáže dlouhodobě vyrovnat. Americká munice spotřebovává roky zásob během týdnů; interceptory odváděny z jiných divadel; spojenci tiše přehodnocují dohody o základnách, protože americky chráněná místa přitahují palbu, kterou nedokážou plně odrazit. Letadlové lodě, kdysi symboly neomezené projekce, nyní operují pod neustálou hrozbou ve světě hypersonických zbraní a rojů dronů. Bluf byl odhalen: přemožující konvenční síla selhává proti ochotě snášet bolest a uvalovat asymetrickou atrici.

Zuřivost, která toto vyúčtování zažehla – ochota přivítat systémový kolaps, pokud ukončí beztržnost – odráží hlubší pravdu: když se morální vyčerpání setká s materiálním přetážením, pád se zrychluje. Obyčejní lidé na Západě, otupělí nebo rozptýlení zprostředkovanými obrazy utrpení, nedokázali stroj zastavit generálními stávkami nebo masovým odvoláním souhlasu. Nyní bolest přichází hmatatelně u pumpy a v peněženke. Rekordní uvolnění 400 milionů barelů Mezinárodní agenturou pro energii (11. března 2026) – největší v historii – kupuje týdny, možná měsíce, ale vyčerpání hrozí koncem června, pokud narušení přetrvají. Ceny ropy stoupají k 100+ dolarům za barel (s horšími scénáři 135–200 dolarů); evropské benchmarky jako TTF plyn prudce rostou; ekvivalenty paliva blízko 20 eur za litr se stávají představitelnými na trzích s vysokými daněmi. Tento šok do kapsy – mnohem okamžitější než vzdálené zvěrstva – zažehuje masové demonstrace, generální stávky a volební vzpoury, které dlouho chyběly.

Evropa, zejména Německo, stojí v epicentru zranitelnosti. Berlínská Energiewende – postupné vyřazování jaderné energie a urychlené snižování uhlí – zúžila možnosti na dovážení plyn a přerušované obnovitelné zdroje, čímž ceny elektřiny učinila rukojmími globální fosilní volatility. Francie se tluší jadernou základnou; Polsko a Španělsko si zachovávají uhlí nebo silné solární oddělení; USA, Čína, Rusko a Japonsko čerpají z různorodých domácích zdrojů. Německo však čelí akutní průmyslové bolesti, fiskálnímu napětí a politické erozi. Koalice kancléře Merze lpí na fiskální ortodoxii a neochvějných závazcích – k pomoci Ukrajině, sankcím proti Rusku, bezpodmínečné podpoře Izraele – zatímco jižní státy (Irsko, Španělsko, Itálie) se bouří proti morálnímu pokrytectví ohledně Gazy a Maďarsko/Slovensko tlačí na pragmatický energetický realismus uvolněním omezení dovozu z Ruska. Ropná krize zesiluje každý rozkol: nerovnoměrné rozdělení bolesti hrozí kaskádou veta, obratem politik nebo úplným rozpadem soudržnosti EU. Německo buď ustoupí – změkčí postoje, aby odvrátilo domácí vzpouru a předčasné volby – nebo se stane bodem, na němž se blok rozštěpí.

Íránský postoj podtrhuje paradigma narušení. Nástupnictví Modžtabá Chameneího spojilo pomstu se strategickou jasností. Po útocích během aktivních jednání neexistuje žádný výjezd; důvěra je rozbita. Teherán požaduje nejen deeskalaci, ale systémovou nápravu – dekolonizaci Palestiny, demontáž „sionistického subjektu“ – podmínky politicky nemožné pro americkou administrativu zavázanou pro-izraelským sítím a lobbingu. Pokusy o ústup s tváří v bezpečí selhávají proti tomuto maximalismu. Desetiletí příprav režimu – proliferace raket, zocelení proxy, měnový hedging – nyní probíhají s přesností, proměňují americké základy z aktiv na závazky a spojenectví na břemena.

V moudrosti Duny každá revoluce nese semena vlastního zničení a impéria padají, protože zapomínají, že moc bez legitimacy je křehká. Opuštění Gazy bylo tímto zapomenutím ztělesněno: pýcha, která předpokládala beztrestnost navěky. Cena není abstraktní odložená spravedlnost; je to rozplétání právě probíhající – ekonomický chaos, geopolitické přeskupení, praskání fasády, která kdysi tvrdila, že udržuje svět založený na pravidlech. Účet je splatný a historie, nesmlouvavá, jej předkládá celý.

Co vychází, není pouhý kolaps, ale transformace: multipolární úsvit, kde narušení vynucuje spravedlnost, kde morální bankrot starého řádu ustupuje novému, byť bouřlivému osvětlení. Koření již neteče na washingtonských podmínkách. A v této prosté skutečnosti spočívá počátek konce – a možná, konečně, semena něčeho spravedlivějšího.